

Verden trenger IMF

**Sentralbanksjef Svein Gjedrem
Norges representant i IMF's råd
Dagbladet 22. september 2000**

Kritikere av Det internasjonale valutafondets (IMF) og Verdensbankens virksomhet har varslet demonstrasjoner under de forestående årsmøtene, blant annet mot globaliseringen og for sletting av U-landenes gjeld.

Samtidig møter fondet kritikk fra andre, som mener at finansmarkedene og landene selv må rydde opp, og at det ikke er behov for disse organisasjonene. Denne kritikken er mindre utbredt i Norge, men er trolig en vel så alvorlig trussel mot IMF og Verdensbanken.

Kritikk kan være nyttig, men må da ta utgangspunkt i IMF's rolle. IMF's hovedoppgave er å hjelpe de 182 medlemslandene til å unngå betalingsbalansekriser, valutakriser og kriser i de internasjonale lånemarkedene. Det skjer ved at IMF følger med i landenes økonomi og gir råd om den økonomiske politikken. IMF assisterer i tillegg mange land med å bygge opp institusjoner - som å utvikle tjenlige sentralbanker og etablere effektive skattesystemer.

Lånevilkår

Dersom et medlemsland får problemer med å betale for importen og betjene utenlandsgjelden, kan det søke IMF om lån til en rente som er lavere enn markedsrenten. 27 land har i dag slike lån. Dessuten har 31 land lån til 0,5 % rente under en spesiell ordning for å fremme vekst og utvikling i de fattigste landene.

IMF kritiseres for kravene som stilles ved utlån. Kravene springer ut av at IMF er en finansinstitusjon, ikke en bistandsorganisasjon. Når IMF gir lån, forhandles det fram et tiltaksprogram som landet skal gjennomføre. Formålet er at landet arbeider seg ut av krisen og gjenvinner sin økonomiske handlefrihet. Økonomisk ustabilitet med skyhøy inflasjon og store underskudd i statsfinansene fører til nedgangstider som aller mest rammer de svake. Kontroll av statsfinansene og inflasjonen er en forutsetning for økonomisk vekst og reduksjon i fattigdommen.

Det er vanskelig å unngå kortsiktige negative virkninger av innstrammingsiltak. Men fondet legger nå større vekt på sosiale forhold ved utarbeiding av programmene. Inntektssiden i budsjettene får også mer oppmerksomhet, med vekt på å effektivisere systemene for utskrivning og innkreving av skatt. Korrupsjonsproblemer, samt å utvikle regelverk og institusjoner som trengs for en godt fungerende økonomi, tillegges også større betydning enn tidligere. Det er likevel ofte konfliktfylt når fondet stiller slike krav, også fordi det kan utfordre etablerte maktstrukturer.

Gjeldslette

IMF og Verdensbanken spiller en sentral rolle i arbeidet for å lette gjeldsbyrden for fattige land. Gjeldsletten finansieres dels ved midler fra IMF og Verdensbanken, dels ved et større beløp fra långiverlandene. Det legges vekt på at:

- Gjeldsletten finansieres slik at den ikke fører til reduksjon av annen bistand.
- Alle kreditorlandene blir med på ordningen, slik at ettergivelse av gjeld fra ett land ikke bare fører til at andre land får tilbakebetalt en større andel av sine utlån.

· Land som får gjeldslette, må utarbeide et program som sikrer at midlene fører til vekst og utvikling, og ikke går til for eksempel økte militærutgifter.

Fortsatt gjenstår vesentlige deler av finansieringen. Prosessen har gått for langsomt, men det er satt i verk tiltak for å øke tempoet.

Globalisering, med økt handel og større flyt av kapital over landegrensene, snarere øker enn reduserer behovet for organisasjoner som IMF. Finansielle kriser i enkeltland har fått store ringvirkninger. Asia-krisen i 1997 er et eksempel på at det er behov for en institusjon som kan bistå med løsninger når akutte finansielle kriser oppstår. Styrket overvåking fra IMF vil også kunne varsle kriseutvikling på et tidlig stadium.

IMF har ikke alltid foreskrevet den riktige medisinen, men å avskaffe eller svekke IMF er ikke løsningen. Siden 1997 har det vært en vedvarende diskusjon av organisasjonens rolle og virksomhet. IMF har lært, og det har skjedd endringer. Ikke minst er IMF nå en langt mer åpen organisasjon.

Norges rolle

I Norge er det enighet å gjøre mer for de fattige landene. U-hjelp og gjeldslette kan være egnede virkemidler når de innrettes på en god måte. Like viktig er det imidlertid at de får adgang til de rike landenes markeder for sine varer og tjenester.

Norge har i hele etterkrigstiden støttet tiltak for å styrke IMF og Verdensbanken, fordi det har vært i de små lands interesse. Svakere internasjonale organisasjoner innebærer at det enda mer enn i dag vil bli den "sterkestes rett" som gjelder. En slik utvikling vil ikke styrke de fattige landenes stilling.